

Dokument nr. 8:38

(2000-2001)

Forslag fra stortingsrepresentantene Jan Petersen, Jan Tore Sanner og Bent Høie om handlingsplan for bekjempelse av miljøgiften PCB

Til Stortinget

Bakgrunn

Om PCB

PCB (polyklorerte bifenyler) er en gruppe syntetiske klorforbindelser som er giftige, tungt nedbrytbare og bioakkumulerende slik at de lagres i kroppen til mennesker og dyr. PCB er kreftfremkallende, reproduksjonsforstyrrende, kan svekke immunforsvaret og ulike PCB-forbindelser kan også skade nervesystemet.

De egenskapene som gjør PCB stabil, varig og anvendbar til produkter gjør det også til en farlig miljøgift i naturen. PCB fremstilles syntetisk, selv kjemikaliene er organiske stoffer. De vanligste typene PCB inneholder 20-70 pst. klor. PCB er blitt brukt i isolasjons- og kjølemiddel i elektrisk utstyr, som i store kondensatorer og transformatorer, og i små kondensatorer, som f.eks. lysstoffarmaturer. PCB har blitt brukt i plast, lim og trykksverte, og PCB har inngått i bygningsmaterialer som fugemasse, isolerglasslim, betong og maling. PCB frigjøres ved utskiftning av PCB-holdige oljer, ved utstyrshavarier, ved rivninger og lignende.

PCB ble forbudt i Norge i 1980, men det finnes i mange produkter som fortsatt er i bruk i Norge, og det er stadige lekkasjer. I tillegg er det lekkasjer fra avfallsplasser og sedimenter i havnebasseng og i fjorder. Det er påvist meget høye PCB-nivåer i sedimentene i et tjuetalls fjorder og havnebassenger. PCB er også målt i luft på Svalbard.

PCB brytes svært langsomt ned av bakterier og andre organismer, halveringstiden er flere tiår. PCB har derfor svært lang levetid i miljøet, og sprer seg langt via luft og vann. PCB i Norge finnes i luft, vann, sedimenter, humus og organismer i varierende konsentrasjoner. Funn av PCB i dypvannsfisk og i Arktis tyder på at PCB langtransporteres med havstrømmer. PCB fordampes lett og transportes gjennom atmosfæren. I kjølig klima vil PCB kondensere og avsettes i miljøet.

PCB er fettløselig og oppkonsentreres i næringskjeden. Dette betyr at dyr er mer utsatt jo høyere de er på næringskjeden. Det er påvist PCB i blant annet sel, isbjørn, spekkhuggere, sjøfugl, fjellrev, torsk og mennesker. Ved graviditet overføres PCB i morens fett til avkommet.

SFT har beregnet at av en totalmengde PCB tatt i bruk i Norge på ca. 1 200 tonn, finnes det ca. 450 tonn i produkter som fortsatt er i bruk. 735 tonn er tatt ut av bruk, og av dette regner SFT med at ca. 335 tonn er deponert eller dumpet, slik at PCB er eller kan tilføres miljøet.

Politisk status

Ny bruk av PCB ble forbudt i 1980. Det innebærer at det er forbudt å produsere, importere, eksportere, selge eller ta i bruk PCB og produkter som inneholder PCB. Det har blitt vedtatt at utslippene av PCB skulle ha vært vesentlig redusert innen 2000 og søkes stanset innen 2005. Det er vedtatt nye forskrifter bl.a. om at avfall som inneholder PCB skal behandles som spesialavfall. Men det er svært usikkert om disse målsettingene kan nå dersom det ikke settes inn offensive tiltak over et vidt spekter.

Høyre har ved flere anledninger tatt opp PCB-problematikken i Stortinget. I Budsjett-innst. S. nr. 9 (2000-2001) tok Høyre opp forslag om å bevilge 10 mill. kroner til PCB-opprydding.

I Budsjett-innst. S. nr. 9 (2000-2001) skriver flertallet bestående av sentrumspartiene og Arbeiderpartiet følgende om PCB-forurensning:

«Dette flertallet mener det er store utfordringer innenfor opprydningstiltak flere steder i landet. Dette flertall vil peke på at PCB-forurensningen utgjør et av de største forurensningsproblemene nasjonalt og lokalt, og understreker viktigheten av at arbeidet med opprydding av PCB i fjorder og havner videreføres.»

I brev fra statsråd Bjerke av 21. november 2000 opplyses det om PCB-opprydding:

«Opprydningstiltak som er gjennomført hvor PCB har vært hovedproblemet, er transformatorstasjonen på Ulven i Oslo og ved malingsfabrikk i Hvitsten i Akershus. I tillegg er det startet opprydningstiltak av PCB forurensning i grunnen ved AABs anlegg i Drammen, og dette arbeidet vil bli videreført i de neste to årene.

Begge ovennevnte tiltak har vært finansiert av den ansvarlige for forurensningen og ikke over 39-posten.»

Det er positivt at stortingsflertallet nå erkjenner at PCB-forurensningen utgjør et av de største forurens-

ningsproblemene nasjonalt og lokalt, men det er bekymringsfullt at Arbeiderpartiet og sentrumspartiene ikke prioriterer å bevilge penger til oppryddingstiltak i budsjettet for 2001. Når statsråd Bjerke erkjenner at myndighetene ikke har bevilget penger til PCB-opprydding i år 2000, er det lite ambisiøst at Stortingets flertall kun slår fast at opprydding av PCB i fjorder og havner videreføres i 2001. Høyre mener det er behov for å iverksette flere konkrete tiltak for å rydde opp i PCB-forurensningen.

Tiltak

Statens forurensningstilsyn har kartlagt PCB-forurensning i norske fjorder i årevis. I tillegg har Norges Naturvernforbund gjort en viktig jobb gjennom flere år både ved å kartlegge PCB-forurensning og for å skape forståelse for nødvendigheten av å sette i gang oppryddingstiltak.

Forslagsstillerne mener at det er svært alvorlig at Regjeringen og stortingsflertallet så langt ikke har villet iverksette en systematisk kartlegging av konsekvensene av PCB-forurensning og starte oppryddingsarbeidet.

Ifølge Aftenposten 4. desember 2000 får ikke forskerne lenger midler til å forske videre på virkningen av miljøgiften PCB i arktiske strøk. Det opplyses at Miljøverndepartementet og Utenriksdepartementet har stoppet bevilgningen til et forskningsprogram i regi av Norsk Polarinstitutt, som skal bedre kunnskapsgrunnlaget og utvikle metoder for marin overvåking av forurensninger i nordområdene.

Forskning er et viktig tiltak for å få kartlagt skadevirkninger av PCB-forurensning på kort og lang sikt både for dyreliv og mennesker og for å få kunnskap om hvordan skadevirkningene kan begrenses. Forslagsstillerne mener også at det er viktig få kartlagt frigjøring, avsetning og spredning av PCB slik at man vet hvordan man skal bekjempe spredningen av miljøgiften og hvor oppryddingstiltak bør settes inn.

Stortingsflertallet bestående av Arbeiderpartiet og sentrumspartiene har i budsjettet for 2001 vedtatt å kutte bevilgningene til miljøovervåking med 3 mill. kroner sammenlignet med Regjeringens forslag. Dette er ett av de tiltakene som bør styrkes fremover for å skaffe oversikt over PCB-forurensningen. Spredningen av PCB over lange avstander er kjent, men det gjenstår fortsatt mye viktig kartlegging. Derfor er det viktig å opprettholde en satsning på miljøovervåking, særlig i Arktis.

PCB er også en miljøgift som gjennom fordampning til atmosfæren og havstrømmer kan spres over svært store avstander. Derfor er det viktig med internasjonalt samarbeid for å sikre internasjonale tiltak mot spredning av PCB. PCB-problematikk inngår i enkelte konvensjoner som er utarbeidet eller under

utarbeidelse, og det er viktig at Norge støtter opp under dette arbeidet.

PCB er dessverre allerede spredt i miljøet i stort omfang. Det gjør oppryddingstiltak nødvendig flere steder. Det er viktig å sikre at det ikke blir ny spredning av PCB til miljøet, men det er også viktig å rydde opp i tidligere miljøsynder.

Ved å komme i gang med opprydding av PCB-forurensning og høste erfaring på hjemmebane, vil vi også kunne oppnå andre viktige effekter:

- Norge kan spille en internasjonal pådriverrolle i PCB-arbeidet.
- Det vil åpne seg en spennende mulighet for norsk næringsliv til å utvikle pionérkompetanse og teknologi på et miljøområde der etterspørselen etter slike tjenester på sikt kan bli meget betydelig.

Forslagsstillerne mener det er nødvendig med et målrettet og bredt anlagt arbeid for å kartlegge omfanget, avklare skadevirkningene og rydde opp i PCB-forurensningen. Derfor er det viktig at Regjeringen utarbeider en handlingsplan for å bekjempe miljøgiften PCB. Det er mulig at flere avsetninger av PCB, blant annet i sedimenter i havnebasseng, vil bli svært kostbare å fjerne, men det kan være nødvendig på grunn av de potensielle skadevirkningene. Derfor må det kartlegges hvor omfattende forurensningen er, om det er nødvendig med tiltak og eventuelt hva som må prioriteres. Ut fra prinsippet om at «forurenser skal betale» er det viktig at næringslivet også trekkes med i arbeidet med å begrense skadevirkningene og rydde opp i gamle miljøsynder.

Alle tiltakene må ses i sammenheng, og Høyre mener derfor at Regjeringen bør utarbeide en helhetlig egen handlingsplan for å bekjempe miljøgiften PCB.

Forslag

På denne bakgrunn fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber Regjeringen om å utarbeide en handlingsplan for å bekjempe miljøgiften PCB senest i forbindelse med budsjettet for 2002. Følgende tiltak vektlegges:

- Forskning og kartlegging.
- Miljøovervåking generelt, men særlig i arktiske strøk.
- Internasjonalt samarbeid.
- Oppryddingstiltak.